

ЄВГЕНІЯ НІКІТИНА

МОРСЬКІ ІСТОРІЇ

Острів Робінзона

Усі ми знайомі з романом Даніеля Дефо „Робінзон Крузо”, але, мабуть, мало хто знає, що пригоди, описані у романі, базуються на реальних подіях. На правах письменника та автора роману Дефо дещо прикрасив їх, щоб пригода виглядала більш захопливою.

Справжнього Робінзона звали Олександр Селькірк. Але друга П'ятниці він не мав, та й люджерів не зустрічав. Селькірк народився у 1676 році в Шотландії в сім'ї сільського чоботаря. Дев'ятнадцятирічним юнаком Олександра взяли на військовий корабель юнгою. Після сварки із суворим капітаном судна, Олександра висадили на безлюдному острові, де він пробув понад чотири роки. А герой роману Дефо – 28 (!) років. Події у творі відбуваються на острові, розташованому в Атлантичному океані поблизу гирла річки Оріноко. Але справжній Робінзон – Олександр Селькірк – жив на острові Мас-а-Тьерра у Тихому океані. Цей острів входить до складу архіпелагу Хуана Фернандеса, розташованого за 674 км від узбережжя Чілі. З метою розвитку туризму чилійський уряд у 1966 році перейменував його в острів Робінзона Крузо.

Пляшка або життя

У багатьох пригодницьких розповідях та фільмах фігурує пошання у пляшці від моряків, які зазнали корабельної аварії. „Пляшкова пошта” або „пошта Нептуна” справді існувала і доволі тривалий час. Використовували її не лише моряки, а й державні діячі. На шматку паперу або пергаменту писали текст, згортали лист у сувій і клали в скляну пляшку, яку закорковували і кидали в океан. Морські течії переносили пляшку на значні відстані, аж доки вона не прибивалася до берега. Часто лист у пляшці ставав останньою надією на порятунок мандрівників, корабель яких зазнав аварії поблизу безлюдних островів. Але були й випадки, коли такі листи завдавали людям лиха.

Першим постраждалим від „пляшкової пошти” у 1560 році став англійський рибалка, який виловив пляшку і з цікавості відкупорив її. У пляшці був лист, адресований королеві Англії Єлизаветі I. Забувши про рибу, рибалка поспішив до палацу, сподіваючись отримати винагороду. Натомість його засудили до страти через повішання. Причина такої жорстокості проста: у листі була інформація від шпигунів королеви, які перебували на території інших держав і у такий спосіб передавали звістки монаршій особі. Рибалка ненавмисно викрив державну таємницю.

Після цього випадку королева видала закон про заборону відкривати „морські пляшки”, а порушення каралося стратою. На додаток була запроваджена спеціальна посада – „королівський відкривач морських пляшок”. Ці нововведення проіснували два з половиною століття.

І сьогодні мешканці індонезійських островів Надіне і Палан обмінюються новинами за допомогою „пошти Нептуна”.

Піратські скарби

В основі відомого роману Роберта Луїса Стівенсона „Острів скарбів” лежить історія, яку автор вигадав для свого пасинка Ллойда. Спочатку Стівенсон намалював на мапі острів і позначив хрестиком місце, де заховані скарби, а згодом почав фантазувати про пригоди з піратами.

Цікаво, що острів, який Стівенсон описав у своєму вигаданому романі, є насправді. Він розташований у Карибському морі неподалік від Куби. Острів повністю вкритий густими сосновими лісами, тому й отримав назву Пінос (від ісп. „pinos” – сосна). Стівенсон точно вказав не лише розташування острова, а і його природу, ландшафт та річкову систему.

Історія острова Пінос дуже бурхлива. Христофор Колумб відкрив його під час своєї другої подорожі і назвав Сан-Хуан-Євангеліста. З того часу острів багато разів змінював свою назву, аж поки не став Піносом, але у наші дні його називають Ісла-де-ла-Хувентуд (острів Молоді).

З 1557 року цей острів приглянувся піратам. Його шанувальниками були Джон Хокінс, Френсіс Дрейк, Генрі Морган, Франсуа Олонне, Лоренц де Графф та багато інших. „Джентельмени удачі” не просто так вибрали і зайняли це місце. На це було три об’єктивні причини:

- вигідне географічне положення острова: у полі зору опинялися іспанські флоти, що поверталися з колоній із багатою здобиччю;
- на острові дуже багато бухточок, де можна заховати корабель від переслідувачів або облаштувати засідку, та прибережних печер – сховків для здобичі;
- багаті ліси давали запас деревини для будівництва або ремонту кораблів.

Пірати займали острів до 1797 року. За цей час тут заховано велику кількість скарбів, перший з яких знайшли американські шукачі скарбів у 1939 році. Напевно, і в наш час є шанс знайти справжній піратський скарб.

Тнів Хуракана

„Це бурхливе пекло скаженого танцю здіблених хвиль завиває, наче тисяча дияволів вітру, проливного дощу і темряви – чорної і непроникної” – так описував очевидець тропічний циклон, який у 1780 році за лічені хвилини перетворив декілька островів (Барбадос, Сент-Люсія, Домініка, Антигуа, Сент-Вінсент, Гваделупа) на пустелі. У різних частинах світу він має свою назву: у Західній Атлантиці й Тихому океані його називають ураганом (від імені давньоіндійського бога бур Хуракана), у Туреччині – оліфантом, на півдні Африки – бичачим оком, в Австралії він має назву віллі-віллі, у Японії – тайфун.

Чи можливо якось захиститися від циклонів? На жаль, ні... Людей, що живуть у зонах утворення тропічних циклонів, можна лише попередити про наближення урагана.

Циклон – це велетенський вихор діаметром від 50 до 1 500 км та заввишки до 20 км, який обертається зі швидкістю від 20 до 90 км/год. Він супроводжується вітром зі швидкістю до 400 км/год, перед яким ніщо не може встояти. Кількість опадів може сягати 810 мм за 10 хв (для порівняння, у Києві випадає 620 мм опадів на рік). Велетенські хвилі заввишки до 15–20 м змивають усе на своєму шляху. Циклон завдає значних руйнувань.

Проте є історично зафіксовані факти, коли ураган приніс користь людям. Якось тропічний циклон за одну ніч створив поблизу атола Фунафуті гігантський вал висотою до 7 м й довжиною до 20 км. Тепер мешканцям атолу не страшні припливи та шторми.

„Мертва” вода

У багатьох казках йдеться про „живу” та „мертву” воду. І це не зовсім вигадка, бо „мертва” вода є насправді. Це – хвиля-гальмо, явище, відоме морякам ще з часів вікінгів. Коли вікінги на своїх суднах намагалися вийти з фіорду у відкрите море, їхній корабель на повному ході різко зупинився, ніби за щось зачепився. Що тільки вікінги не робили, проте так і не змогли зрушити з місця.

Що ж таке ця „мертва” вода? Це хвилі, що виникають під поверхнею океану між двома товщами води з різною густиною (густина залежить від концентрації солі). Такі шари різної солоності найчастіше трапляються в арктичних водах під час танення снігів, у гирлах річок, які несуть прісну воду у море, та навколо айсбергів. Хвиля-гальмо виникає там, де над солоною водою збирається шар прісної води. Ці хвилі гальмують корабель або й зупиняють його.

Слушна порада

Підприємливий шведський моряк Рональд Сельдстрем розмістив у декількох газетах оголошення з обіцянкою продати „стовідсотковий” засіб від морської хвороби. Моряки, які писали жартівнику листа і платили гроші, отримували чудодійний рецепт – листівку з коротким і дійсно діючим засобом від морської хвороби: „Залишайтеся на суходолі!”

Нікітіна Євгенія Іванівна,
учитель географії Тернівської ЗОШ І–ІІІ ст. № 6
Тернівської міської ради Дніпропетровської області,
лауреат ІІІ Всеукраїнського Інтернет-конкурсу
„УЧИТЕЛЬ РОКУ–2018” за версією науково-популярного
природничого журналу „КОЛОСОК” у номінації „ГЕОГРАФІЯ”

